

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан природничо-географічного факультету

Г.Я.Касьяненко
« 30 » серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Географія населення

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

« 30 » серпня 2019 р.

Голова
(Міронєць Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Сюткін Сергій Іванович – кандидат географічних наук, доцент кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії
Протокол № 1 від “ 29 ” серпня 2019 року.

Завідувач кафедри

Корнус О.Г., канд. геогр. наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 4,5	бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
3-й			
Семестр			
6-й			
Лекції			
30 год.			
Практичні, семінарські			
-			
Лабораторні			
30 год.			
Самостійна робота			
73 год.			
Консультації:			
2 год.			
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 135			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни:

формування уявлень про чисельність, склад населення і типи його відтворення на різних ієрархічних рівнях (світ, Україна, Сумська область), а також специфіку форм розселення населення з врахуванням природних та соціально-економічних факторів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

◆ **знати:**

- історію становлення географії населення як складової частини суспільної географії;
- об'єкт, предмет і завдання географії населення на сучасному етапі її розвитку;
- провідні персоналії світової та української географії населення;
- чисельність і динаміку населення світу, окремих регіонів і країн;
- фактори відтворення населення та географічні особливості їх прояву, генетичні і функціональні типи природного відтворення, причини міграційної активності різних територіальних груп населення;
- особливості демографічної політики країн з різними режимами відтворення населення;
- етнічну типологію країн світу;
- лінгвістичну та географічну класифікацію народів;
- кількісне та якісне визначення трудових ресурсів;
- межі працездатного віку та вікову структуру трудових ресурсів світу й України, проблеми використання праці підлітків і пенсіонерів;
- густоту населення світу та окремих країн, природні і соціально-економічні фактори, які впливають на територіальну диференціацію цього показника;
- суть і особливості міграції населення як соціально-економічного процесу, основні напрямки внутрішніх і зовнішніх міграцій;
- основні характеристики світових «хвиль» міграції, провідні чинники сплесків міграційної активності українців, проблеми міграції в контексті глобалізації тощо;
- типи розселення населення, класифікації і типології міських і сільських поселень, найважливіші міські агломерації та мегаполіси світу й України.

◆ **вміти:**

- аналізувати літературу з проблем народонаселення, геодемографії та етногеографії;

- аналізувати первинну статистичну інформацію щодо чисельності і відтворення населення, кількісних параметрів окремих населених пунктів і систем розселення;
- моделювати демографічну ситуацію на різних ієрархічних рівнях;
- будувати статево-вікові піраміди;
- робити найпростіші демографічні прогнози для певних територіальних груп населення;
- складати баланси трудових ресурсів;
- встановлювати кореляційні залежності між природними, соціальними та економічними складовими процесу відтворення населення;
- проводити обчислення етнічних, релігійних та інших структур населення, рівнів урбанізації територій,
- прогнозувати напрямки і наслідки етнічних процесів різних регіонів світу;
- аналізувати кількісний та якісний склад трудових ресурсів країн і регіонів, оцінювати ефективність їх використання;
- встановлювати та пояснювати територіальні закономірності зайнятості населення в різних сферах прикладання праці;
- давати оцінку формам і масштабам прояву безробіття;
- розробляти ефективні заходи демографічної політики в конкретних соціально-економічних умовах;
- виділяти функціональні зони населених пунктів;
- типізувати планувальні форми міських і сільських поселень.

2. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з географії населення; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід геодемографічних процесів, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. На основі проблемної ситуації виділяє проблему, конструює гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	Твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	Має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.

60-63	Самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	Не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом географії населення; невпевнено, із помилками виконує практичні, зокрема розрахункові завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	Має лише загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль												Разом	Загальна сума
РОЗДІЛ 1						РОЗДІЛ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	60	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи												40	
3	4	3	3	3	4	4	3	3	4	3	3		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

3. Засоби діагностики результатів навчання

Тестові завдання для поточного контролю

- Статистична операція, яка здійснюється з метою отримання інформації про чисельність, склад та розміщення населення – це: а) пасажирообіг; б) прикладні дослідження; в) природне відтворення; г) природокористування; д) перепис населення; е) пролонгація; ж) пасіонарність; з) патерналізм; і) посибілізм; й) плюралізм; к) популізм.
- Закінчіть речення (впишіть пропущене слово): «В географії населення і демографії виділяють три основних генетичних (історичних) типи природного відтворення населення – архаїчний, _____ і сучасний».
- Виділіть країну, яка має найвищий в світі коефіцієнт народжуваності: а) Албанія; б) Нідерланди; в) Росія; г) Папуа – Нова Гвінея; д) Саудівська Аравія; е) Оман; ж) Бутан; з) Ємен; і) Бахрейн; й) Буркіна-Фасо; к) Непал.
- Математичний запис чисельного співвідношення між народжуваністю, смертністю та природним приростом – це: а) демографічна політика; б) демографічний вибух; в) демографічний перехід; г) депопуляція; д) дефляція; е) дискримінація; ж) денонсація; з) демократизація; і) урбанізація; й) систематизація; к) демографічна формула.
- Виділіть правильний запис демографічної формули світу: а) $10\% - 9\% = 1\%$; б) $15^{\circ}\text{C} - 9^{\circ}\text{C} = 6^{\circ}\text{C}$; в) $10\text{ м}^3 - 5\text{ м}^3 = 5\text{ м}^3$; г) $25\$ - 10\$ = 15\$$; д) $24\% - 9\% = 15\%$; е) $24\% - 9\% = 15\%$; ж) $25\% - 9\% = 16\%$.
- Оберіть правильне визначення сальдо міграцій:
 - чисельність постійного населення, що припадає на одиницю площі;
 - теорія нерівноцінності рас, що виправдовує расову дискримінацію та загарбницьку зовнішню політику;
 - повернення колишніх емігрантів на постійне місце проживання в країну виїзду;

- г) різниця між прибулими і вибулими у будь-якій територіальній групі людей;
 д) місце для відокремленого проживання корінних мешканців країни.
7. Коефіцієнт фертильності для забезпечення режиму простого відтворення населення та необхідної якості здоров'я поколінь має становити: а) 1,15; б) 1,5‰; в) 1,5‰; г) 1,5€; д) 1,75; е) 2,0; ж) 2‰; з) 2\$; і) 2,15%; й) 2,15; к) 2,15‰; л) 2,15°С; м) 2,5; н) 2,5 ккал/кг; о) 2,5‰; п) 2,75‰; р) 2,75 особи/км²; с) 3,0°С; т) 3,0 кВт·год; у) 3,15%.
8. Переміщення населення між населеними пунктами, пов'язане зі зміною постійного місця проживання – це: а) масштаб; б) маркетинг; в) метисація; г) марикультура; д) мегаполіс; е) міграція; ж) відтворення населення; з) сальдо міграцій; і) моніторинг; й) шовінізм; к) протекціонізм; л) модернізація; м) плебісцит; н) циклічність.

Приклади тестових завдань для підсумкового контролю:

- Сукупність заходів з боку держави, спрямованих на регулювання режиму відтворення населення – це: а) демографічна політика; б) демографічний вибух; в) демографічна формула; г) демографічний перехід; д) демографічна катастрофа; е) демографічна криза; ж) демографічний оптимум; з) депопуляція; і) денонсація.
- Як називають мешканців якоїсь місцевості, які здавна тут живуть? а) конкістадори; б) колоністи; в) атеїсти; г) егоїсти; д) аборигени; е) антисеміти; ж) агресори; з) абсентеїсти; і) глобалісти; й) гуманісти; к) дисиденти.
- Виділіть із пропонованих групу, де всі країни – середньоурбанізовані: а) Бельгія, Франція, Швеція, Росія, Україна, Греція; б) Китай, Індія, Єгипет, Сьєрра-Леоне, Албанія, Гвінея; в) Бразилія, Папуа – Нова Гвінея, Буркіна-Фасо, Камбоджа, Канада, Гана; г) Саудівська Аравія, Уганда, Непал, Бутан, Бурунді, Руанда.
- Самоназва мовної спільності людей, яка визнається кожним її представником – це: а) етнос; б) етносфера; в) етногенез; г) ефемероїд; д) етногеографія; е) етнічний процес; ж) ембарго; з) топонім; і) ойконім; й) етнонім.
- Виділіть із пропорованого списку назви тих мовних сімей, представники яких мешкають в Україні: а) тибето-бірманська; б) слов'янська; в) індоевропейська; г) алтайська; д) уральська; е) афразійська; ж) аймара; з) австронезійська; і) австралійська; й) ескімосько-алеутська; к) тунгусо-маньчжурська; л) нігеро-кордофанська.
- Теорія народонаселення, яка пояснює масове зубожіння людей тим, що зростання чисельності населення відбувається в геометричній прогресії та переважає зростання засобів існування, яке відбувається в арифметичній прогресії, називається: а) маркетинг; б) менеджмент; в) мальтузіанство; г) макіавеллізм; д) меркантилізм; е) менталітет; ж) меліорація; з) метисація; і) монокультура; й) модернізація; к) моніторинг.
- Виділіть серед названих ту країну, в якій густота населення буде найвищою: а) Росія; б) Україна; в) Намібія; г) Канада; д) Японія; е) Австралія; ж) Нова Зеландія; з) Саудівська Аравія; і) Аргентина; й) Монголія; к) Китай.
- Виділіть назву «хвилі міграції», під час якої утворилися перші колонії Великобританії і Франції у Північній Америці: а) гунська; б) готська; в) гетська; г) арабська; д) кушитська; е) єврейська; ж) християнська; з) католицька; і) протестантська; й) стара еміграція; к) нова еміграція; л) скандинавська; м) індіанська.

Перелік контрольних запитань з географії населення (залік)

- Визначити об'єкт вивчення географії населення.
- Проаналізувати систему зв'язків географії населення з іншими науками.
- Дати просторово-часову оцінку динаміки чисельності населення світу.
- Визначити наукову категорію «відтворення населення»
- Охарактеризувати кількісні (функціональні) типи природного відтворення населення.
- Охарактеризувати генетичні типи природного відтворення населення.
- Проаналізувати співвідношення між кількісними (функціональними) та генетичними типами природного відтворення населення.
- Проаналізувати будову понятійно-термінологічної системи «механічний рух населення».
- Дати якісну оцінку внутрішніх і зовнішніх міграцій.
- Обґрунтувати виділення факторів відтворення населення.
- Пояснити вплив матеріальних умов життя на природний та механічний рух населення.
- Подати порівняльну характеристику демографічної політики країн світу.
- Дати оцінку статевій структурі населення світу.
- Визначити типи статевої структури населення країн світу.
- Визначити вплив вікової структури населення на соціально-економічний розвиток.
- Визначити типи вікової структури населення країн світу.
- Охарактеризувати основні типи і підтипи статево-вікових пірамід населення.
- Визначити наукову категорію «геодемографічна ситуація».
- Подати соціально-географічну оцінку демографічної ситуації в Сумській області.
- Дати оцінку расової структури населення світу.
- Обґрунтувати основні підходи до вивчення соціальної структури населення.

22. Визначити поняття «етнос» та «етногенез».
23. Дати якісну оцінку основних етнічних ознак.
24. Виділити та охарактеризувати основні типи етнічних спільностей.
25. Визначити провідні етнічні процеси.
26. Дати порівняльний аналіз основних концепцій етногенезу.
27. Обґрунтувати етнічну типологію країн світу.
28. Дати оцінку основних підходів до класифікації народів світу.
29. Проаналізувати принципи побудови лінгвістичної класифікації народів.
30. Визначити найбільш поширені мови світу та географію їх поширення.
31. Проаналізувати етнічний склад населення України.
32. Проаналізувати територіальну структуру української діаспори.
33. Визначити наукову категорію «трудові ресурси».
34. Визначити роль вікової структури трудових ресурсів.
35. Проаналізувати проблеми зайнятості підлітків і пенсіонерів.
36. Проаналізувати розподіл економічно активного населення за сферами прикладання праці.
37. Дати якісну оцінку безробіттю та формам його прояву.
38. Визначити наукову категорію «розселення».
39. Визначити та охарактеризувати основні форми розселення.
40. Визначити поняття «населений пункт», охарактеризувати постійні поселення.
41. Визначити наукову категорію «урбанізація» та специфіку її використання.
42. Дати кількісну оцінку рівнів урбанізації країн світу.
43. Обґрунтувати необхідність виділення типів урбанізації.
44. Проаналізувати етапи і форми прояву процесу урбанізації.
45. Розкрити механізм впливу субурбанізації на утворення міських агломерацій.
46. Пояснити феномен контрурбанізації в постіндустріальних країнах.
47. Визначити наукову категорію «мегаполіс», назвати головні мегаполіси світу.
48. Проаналізувати класифікацію міст за чисельністю населення.
49. Дати оцінку головним чинникам атрактивності великих міст.
50. Охарактеризувати проблеми розвитку і функціонування великих міст.
51. Охарактеризувати проблеми розвитку середніх і дрібних міст.
52. Визначити функціональні типи міст.
53. Визначити функціональні типи сільських поселень.
54. Визначити топографічні типи сільських поселень.
55. Дати якісну та кількісну оцінку територіальної диференціації заселеності земної кулі.
56. Визначити основні «згустки» населення світу та назвати чинники їх виникнення.
57. Дати оцінку впливу міграцій на заселеність земної кулі.
58. Визначити «хвилі» міграцій давніх часів, охарактеризувати їх основні події.
59. Визначити «хвилі» міграцій нових часів, охарактеризувати їх основні події.
60. Проаналізувати географію сучасних зовнішніх міграцій в світі.

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Чисельність, відтворення та структури населення.

Тема 1. Об'єкт, предмет та завдання географії населення.

Антропогеографія і «географія людини». Зародження і становлення географії населення. Двоєдність об'єкту дослідження. Міжпредметні зв'язки. Демографічна статистика. Постійне і наявне населення.

Тема 2. Чисельність і відтворення населення світу.

Чисельність, склад і режим відтворення населення. Безперервність процесу самооновлення населення за рахунок зміни людських поколінь. Поділ відтворення на природне і механічне; три основних режими відтворення: розширений, простий і звужений. Демографічна формула як математичний запис чисельного співвідношення між народжуваністю, смертністю та природним приростом.

Тема 3. Фактори відтворення населення.

Фактор як умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу, що визначає його характер або головну рису. Поділ факторів відтворення населення на внутрішньо властиві людським спільнотам (натуральні) і зовнішні (штучні). Натуральні фактори: матеріальні умови життя, зайнятість, культура, соціальні потрясіння, урбанізація, конфесійний (релігійний), етнічний та психологічний; до штучних відноситься демографічна політика держави.

Тема 4. Статеві-вікова структура населення.

3 періоди в житті людини: доробочий (дитячий), робочий (працездатний), післяробочий (пенсійний). Типологія вікових структур (регресивний, прогресивний і стаціонарний типи). Типи статевої структури населення: з переважанням чоловіків (близько 90 країн світу), з переважанням жінок (115 країн) та з паритетною статевою структурою (лише 25 країн). Геодемографічна ситуація як співвідношення народжуваності, смертності, міграційної рухливості, що склалося на даний час у певній територіальній групі населення і створило його статеві-вікову структуру та передумови подальшого відтворення.

Тема 5. Расова та етнічна структура населення світу.

Раси як великі групи людей, що мають спільне походження і подібні зовнішні ознаки, які передаються спадково (колір шкіри, волосся, очей, форма носа і губ, зріст та інше). Метисація як процес змішування рас. Основні раси і перехідні міжрасові форми. Етнос як усталена спільність людей, що історично склалося на певній території і позначена спільністю мови, культури, побуту, психічного складу, єдністю етнічної самосвідомості тощо. Етнічні ознаки як такі, що мають традиційність та всеохоплюваність в межах етносу, специфічні лише для нього, а також дозволяють чітко відокремити даний етнос від інших. Головні етнічні ознаки: територія, мова, етнічна самосвідомість, етнічний менталітет, спільність економічного життя, мінімальна чисельність населення тощо.

Тема 6. Класифікації народів.

Кількісна, географічна та лінгвістична класифікації етносів світу. Поділ етносів на найбільші (>100 млн. представників), великі (від 1 до 100 млн.), середні (100 тис. – 1 млн.) та малі (<100 тис. осіб). Географічна класифікація етносів та адміністративно-територіальний устрій держав (зокрема федеративних). Лінгвістична класифікація народів.

Тема 7. Трудові ресурси та їх використання.

Трудові ресурси як частина населення, яка володіє сукупністю фізичних і духовних ознак, що дозволяють працювати. Якісний і кількісний підходи до визначення трудових ресурсів. вікові групи трудових ресурсів та їх специфіка. Безробіття як соціально-економічне явище. Типологія країн на основі використання трудових ресурсів у різних сферах господарства.

Розділ 2. Форми розселення населення.

Тема 8. Розселення та його форми.

Розподіл населення по території та форми його територіальної організації у вигляді системи населених пунктів (поселень). Поселення як первинний елемент та головна операційна одиниця вивчення розселення. Виробничий принцип як провідний у виділенні та вивченні окремих форм розселення. Постійні населені пункти як головна форма розселення. Сезонні, пересувні і тимчасові поселення. Дисперсне розселення. Урбанізація як процес зростання частки міського населення, підвищення ролі міст в житті суспільства та поширення міського способу життя на всю мережу поселень.

Тема 9. Процес урбанізації: етапи, форми, типи.

Етапи урбанізації: початкова урбанізація, субурбанізація, рурбанізація, контрурбанізація. Кожному етапу властиві свої форми прояву. Субурбанізація та міські агломерації (моно- і поліцентричні). Рурбанізація та мегаполіси. Контрурбанізація і відтік населення з великих міст та ядер міських агломерацій.

Тема 10. Географія міських поселень.

Зв'язок раціональної територіальної організації міських поселень з їхніми планувальними формами. Практика містобудування і типові планувальні структури міст: радіальна, радіально-кільцева (концентрична), шахова (квартальна), лінійна, ускладнена лінійна,

стілниково та групова (змішана). Хибна урбанізація та хаотична забудова (відсутність територіального планування як такого).

Тема 11. Географія сільських поселень.

Поділ сільських поселень за показниками людності на найдрібніші, дрібні, середні, крупні та найкрупніші. Функціональна типологія (3 основних типи – сільськогосподарські, несільськогосподарські та змішані з низкою підтипів). Вплив природного середовища на сільське розселення і топографічна типологія сільських населених пунктів.

Тема 12. Заселеність території земної кулі.

Середньосвітовий показник густоти населення. Ареали підвищеної густоти населення. Роль механічного відтворення в освоєнні зручних для проживання територій планети. Сплески міграційної активності («хвилі міграції»): гунська, арабська, монголо-татарська хвилі, «стара еміграція» і «нова еміграція». Сучасні міграції та їх напрямки. «Сходінчатість» як феномен сучасних міграцій. Фемінізація міграцій.

4.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин										
	Усього	Денна форма					Заочна форма				
		у тому числі					у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р	Усього	Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.
Розділ 1. Чисельність, відтворення та структури населення											
Тема 1. Об'єкт, предмет та завдання географії населення	10	2		2		6					
Тема 2. Чисельність і відтворення населення світу	12	4		2		6					
Тема 3. Фактори відтворення населення	10	2		2		6					
Тема 4. Статеві-вікова структура населення	12	2		4		6					
Тема 5. Расова та етнічна структура населення світу	12	4		2		6					
Тема 6. Класифікації народів	12	2		4		6					
Тема 7. Трудові ресурси та їх використання	10	2		2		6					
<i>Разом за розділом 1</i>	78	18		18		42					
Розділ 2. Форми розселення населення											
Тема 8. Розселення та його форми	14	2		4	2	6					
Тема 9. Процес урбанізації: етапи, форми, типи	12	4		2		6					
Тема 10. Географія міських поселень	10	2		2		6					
Тема 11. Географія сільських поселень	10	2		2		6					
Тема 12. Заселеність території земної кулі	11	2		2		7					
<i>Разом за розділом 2</i>	57	12		12	2	31					
Всього	135	30		30	2	73					

Теми семінарських і практичних занять

Проведення семінарських занять і виконання практичних робіт даною робочою програмою не передбачено.

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Структурно-логічна схема вивчення населення.	2	
2.	Функціональні типи природного відтворення населення.	2	
3.	Генетичні (історичні) типи природного відтворення.	2	
4.	Територіальна диференціація демографічних процесів в Україні.	2	
5.	Типи вікової і статеві структур населення.	2	
6.	Статеві-вікові піраміди населення.	2	
7.	Демографічні прогнози.	2	
8.	Провідні етнічні ознаки. Типи етнічних процесів.	2	
9.	Етнічна типологія країн світу.	2	
10.	Індекс етнічної мозаїчності Б. Еккеля.	2	
11.	Кількісні та якісні характеристики трудових ресурсів.	2	
12.	Трудові ресурси України.	2	
13.	Рівні урбанізації країн світу. Типи урбанізації.	2	
14.	Специфіка прояву процесу урбанізації в Україні.	2	
15.	«Хвилі» міграцій: історія, географія, наслідки.	2	
	<i>Разом</i>	30	

5. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Гудзеляк І.І. Географія населення : навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 130 с.
2. Мезенцев К.В., Мезенцева Н.І., Мостова І.О., Сайчук В.С. Географія праці: сучасні концепти та ринки праці регіонів. К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. 190 с.
3. Підгорний А.З., Самоєнкова О.В., Ольвінська Ю.О., Вітковська К.В. Соціально-демографічна статистика: підручник. Одеса: ФОП Гуляєва В. М., 2016. 424 с.
4. Сюткін С.І. Географія населення : навч. посібник. Суми: ВПП «Фабрика друку», 2015. 128 с.
5. Сюткін С.І. Географія населення : методичні вказівки для виконання самостійної роботи студентів. Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. 32 с.

Додаткові

1. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація. К.: ІГ НАНУ, 2009. 346 с.
2. Доценко А.І. Територіальна організація розселення (теорія і практика). К.: Фенікс, 2010. 536 с.
3. Доценко А.І. Сільське розселення в Україні. К.: Фенікс, 2010. 288 с.
4. Левченко Т.О., Сюткін С.І. Чинники міграційної рухливості населення Сумської області // Актуальні проблеми дослідження довкілля : Матеріали VII Міжнародної наук. конф. (м. Суми 12-14 жовтня 2017 р.). Суми: ФОП Цьома С.П., 2017. С. 112-115.
5. Яворська В.В. Регіональні геодемографічні процеси в Україні. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. 384 с.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України імені М.В. Птухи <http://www.idss.org.ua>
3. Організація Об'єднаних Націй (ООН) <http://www.un.org/en/index.html>
4. Представництво ООН в Україні <http://www.un.org.ua/ua/>
5. Фонд народонаселення ООН <http://www.unfpa.org/>
6. Фонд народонаселення ООН в Україні <http://www.unfpa.org.ua/>
7. Програма ООН з населених пунктів <http://unhabitat.org/>
8. Дитячий фонд ООН <http://www.unicef.org/>
9. Програма ООН-жінки <http://www.unwomen.org/en>
10. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців <http://www.unhcr.org/>
11. Комісія по населенню і розвитку Економічної і соціальної Ради ООН <http://www.un.org/en/development/desa/population/commission/index.shtml>
12. Організація ООН з питань освіти, науки і культури <http://en.unesco.org/>
13. Міжнародна організація праці <http://www.ilo.org/global/langen/index.htm>
14. Представництво МОП в Україні <http://www.un.kiev.ua/ilo>
15. Міжнародна організація з міграції <http://www.iom.int/>
16. Представництво МОМ в Україні <http://iom.org.ua/ua>
17. Всесвітня організація з охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
18. Представництво ВООЗ в Україні <http://www.euro.who.int/en/countries/ukraine>
19. Статистична комісія ООН <http://unstats.un.org/unsd/default.htm>
20. Світовий банк <http://www.worldbank.org/>
21. Рада з народонаселення <http://www.popcouncil.org/>
22. Бюро інформації про населення <http://www.prb.org>
23. Європейська асоціація з вивчення населення <http://www.eaps.nl/>
24. Євростат <http://ec.europa.eu/eurostat>

6. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Сюткін С.І. Географія населення : навч. посібник. Суми: ВПП «Фабрика друку», 2015. 128 с.
2. Сюткін С.І. Географія населення : методичні вказівки для виконання самостійної роботи студентів. Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. 32 с.
3. Сюткін С.І. Контрольні роботи з географії населення. Суми: СумДПУ, 2002. 11 с.
4. Банк даних про населення України http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/statfile_c.asp